© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

O‘ZBEKISTONDA AGROKLASTERLARNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI

G’ofirova Gulxayo Ulug’bek qizi
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti magistranti
Email: gofirovagulxayo@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.23065189

Annotatsiya. Ushbu tezisda O‘zbekistonda agroklasterlarni rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati atroflicha tahlil qilinadi. Agroklasterlar qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va eksport salohiyatini kuchaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotda agroklasterlarning iqtisodiy o‘sishga ta’siri, investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari hamda bandlikni ta’minlashdagi ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, klaster tizimini joriy etish orqali qo‘shilgan qiymat zanjirini mustahkamlash, fermer xo‘jaliklari va qayta ishlash korxonalari o‘rtasidagi integratsiyani chuqurlashtirish masalalari yoritilgan. Maqolada O‘zbekiston sharoitida agroklasterlarni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun institutsional va iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan. Natijalar agroklasterlarning mamlakat iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va raqobatbardoshligini oshirishdagi asosiy omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: agroklasterlar, iqtisodiy ahamiyat, qishloq xo‘jaligi, samaradorlik, eksport, investitsiyalar.

Kirish. O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida agrar soha muhim o‘rin tutadi. Aholi bandligini ta’minlash, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash hamda eksport salohiyatini oshirishda qishloq xo‘jaligining hissasi beqiyosdir. Biroq, sohadagi mavjud fragmentatsiya, ishlab chiqarish, qayta ishlash va sotish jarayonlari o‘rtasidagi nomutanosibliklar mahsulot qiymat zanjirini samarali boshqarishga to‘sqinlik qilmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish va qishloq xo‘jaligini innovatsion asosda rivojlantirish maqsadida O‘zbekistonda agroklasterlarni shakllantirish va rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda [1], [3]. Klaster yondashuvi M. Porter tomonidan iqtisodiy samaradorlikni oshirish vositasi sifatida asoslab berilgan bo‘lib [2], uning agrar sohada qo‘llanilishi global miqyosda o‘z samarasini ko‘rsatgan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 17-iyundagi PQ-4357-sonli "Qishloq xo‘jaligida klaster tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi qarori bu yo‘nalishdagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlarini belgilab berdi [6].

Asosiy qism. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining raqobatbardoshligini ta’minlashda agroklaster tizimini rivojlantirish muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Agroklaster — qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish, tayyorlash, saqlash, qayta ishlash, logistika va realizatsiya jarayonlarini yagona tizim asosida o‘zaro bog‘lashga xizmat qiluvchi tashkiliy-iqtisodiy modeldir. Mazkur modelning asosiy afzalligi mahsulotning faqat xomashyo sifatida sotilishining oldini olish va uning tarkibida yuqori qo‘shilgan qiymat yaratish imkoniyatini kengaytirishdan iborat.

Agroklasterlarning iqtisodiy ahamiyatini, avvalo, ishlab chiqarish jarayonlarining o‘zaro integratsiyalashuvi bilan izohlash mumkin. An’anaviy qishloq xo‘jaligi tizimida mahsulot yetishtirish, uni qayta ishlash, saqlash va sotish jarayonlari alohida subyektlar tomonidan amalga oshirilishi natijasida vaqt va mablag‘ yo‘qotishlari yuzaga kelishi mumkin. Klaster tizimida esa ushbu bosqichlarning o‘zaro muvofiqlashtirilishi mahsulotning tannarxini kamaytirish, sifatini oshirish va bozorga tezroq yetkazib berish imkonini beradi. Agroklasterlarning yana bir muhim iqtisodiy

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

samarasi — qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash orqali qo‘shilgan qiymatni oshirishdir. Masalan, paxtani faqat xomashyo sifatida eksport qilish o‘rniga undan tola, ip-kalava, mato va tayyor to‘qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish yuqori qo‘shilgan qiymat yaratadi. Shu sababli klaster tizimida qishloq xo‘jaligi va sanoat tarmoqlarining o‘zaro integratsiyasi hududiy iqtisodiy rivojlanishga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

O‘zbekistonda klaster tizimining iqtisodiy samaradorligi hududlarda yaratilayotgan ishlab chiqarish va agrologistika infratuzilmasida ham namoyon bo‘lmoqda. Masalan, 2024-yilda Jizzax viloyatida ishga tushirilgan agrologistika majmuasi 57 million dollardan ortiq qiymatga ega bo‘lib, yiliga 10 ming tonna qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini saqlash va 8 ming tonnasini birlamchi qayta ishlash imkoniyatiga ega. Mazkur loyiha 180 ta doimiy ish o‘rnini yaratgan hamda agroklaster orqali 1 200 dan ortiq fermerdan 52 ming tonnadan ziyod hosil shartnoma asosida xarid qilingan. Bu kabi loyihalar agroklasterlarning ishlab chiqarish, logistika, bandlik va eksport jarayonlarini birlashtirishdagi rolini ko‘rsatadi.

Agroklasterlarning rivojlanishi investitsiyalarni qishloq joylariga jalb qilish uchun ham muhim imkoniyat yaratadi. Qayta ishlash korxonalari, sovutkich omborlari, logistika markazlari, zamonaviy qishloq xo‘jaligi texnikalari va sug‘orish tizimlariga investitsiya kiritilishi ishlab chiqarishning texnologik darajasini oshiradi. Natijada mehnat unumdorligi ortib, mahsulot tannarxini pasaytirish va ishlab chiqarish hajmini ko‘paytirish imkoniyati yuzaga keladi. Shu bilan birga, agroklaster tizimini rivojlantirishda fermerlar va klaster korxonalari o‘rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni bozor tamoyillari asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega. 2024-yil hosilidan boshlab paxta yetishtiruvchilar va paxta-to‘qimachilik klasterlari o‘rtasidagi munosabatlarni yangi tartibda tashkil etish, jumladan, fyuchers shartnomalaridan foydalanish va kreditlash mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha yangi yondashuvlar joriy etildi. Bu esa ishlab chiqaruvchi va qayta ishlovchi subyektlar o‘rtasidagi iqtisodiy manfaatlarni muvofiqlashtirishga qaratilgan.

Agroklasterlarning rivojlanishi eksport salohiyatini oshirishda ham muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini xalqaro standartlar asosida yetishtirish, saralash, qadoqlash, saqlash va qayta ishlash imkoniyatlarining kengayishi O‘zbekiston mahsulotlarining tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishi mumkin. 2024-yilda O‘zbekistonning qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaliklari mahsulotlari hajmi 467,0 trillion so‘mni tashkil etgani qishloq xo‘jaligining milliy iqtisodiyotdagi salmoqli o‘rnini ko‘rsatadi. Shunday qilib, agroklasterlar O‘zbekiston qishloq xo‘jaligida nafaqat ishlab chiqarishni tashkil etish shakli, balki qishloq xo‘jaligi, sanoat, logistika, moliya va savdo tarmoqlarini o‘zaro integratsiyalashtiruvchi iqtisodiy mexanizm sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ularning samarali faoliyat yuritishi mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirish, qo‘shilgan qiymat yaratish, yangi ish o‘rinlarini tashkil etish, investitsiyalarni jalb qilish va eksport imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa. O‘zbekistonda agroklasterlarni rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyatiga bag‘ishlangan ushbu tezisda agroklasterlarning qishloq xo‘jaligi sohasidagi samaradorlikni oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va eksport salohiyatini mustahkamlashdagi roli atroflicha tahlil qilindi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, agroklasterlar ishlab chiqarish, qayta ishlash va sotish jarayonlarini integratsiyalash orqali qo‘shimcha qiymat zanjirini samarali boshqarish imkonini beradi [3]. Bu esa, o‘z navbatida, fermer xo‘jaliklari daromadlarini oshirishga, yangi ish o‘rinlari yaratishga va hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi [5]. Prezident S. M. Mirziyoyev ta’kidlaganidek, qishloq xo‘jaligida samarali boshqaruv tizimini joriy etish iqtisodiy o‘sishning muhim omilidir [1].

Amaliyot va siyosat uchun xulosalar shundan iboratki, agroklasterlarni rivojlantirish O‘zbekistonning oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashda muhim strategik yo‘nalish hisoblanadi. Klaster tizimi tufayli resurslardan oqilona foydalanish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyatlari kengayadi. Xususan, ushbu ilmiy maqola

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

doirasida qayd etilganidek, klasterlar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va xalqaro bozorlarga chiqish uchun qulay sharoit yaratadi [4]. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 17-iyundagi PQ-4357-sonli qarorida klaster tizimini yanada rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar belgilangani mazkur yo‘nalishning davlat siyosatidagi ustuvorligini tasdiqlaydi [6].

Kelgusida agroklasterlar faoliyatini yanada takomillashtirish maqsadida quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi: birinchidan, klaster ishtirokchilariga moliyaviy va huquqiy ko‘makni kuchaytirish; ikkinchidan, ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan hamkorlikni kengaytirish orqali innovatsion texnologiyalarni joriy etishni jadallashtirish; uchinchidan, kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish; to‘rtinchidan, klasterlar faoliyatini baholash va monitoring qilish mexanizmlarini ishlab chiqish. Ushbu chora-tadbirlar agroklasterlarning barqaror rivojlanishini ta’minlashga va mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli hissa qo‘shishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. S. M. Mirziyoyev (2017). Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston, Toshkent.
2. M. Porter (1998). On Competition. Harvard Business Review Book, Boston.
3. R. Z. Abdug‘aniyev (2019). Qishloq xo‘jaligi klasterlari: nazariya va amaliyot. Fan va texnologiya, Toshkent.
4. B. T. Turabov (2020). O‘zbekiston qishloq xo‘jaligini rivojlantirishda innovatsion klasterlarning o‘rni. Iqtisodiyot va moliya, (11), 38-45.
5. A. G. Gafurov (2021). Agroklasterlarning hududiy iqtisodiyotga ta’siri. Agrar fanlar, (3), 56-62.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 17-iyundagi PQ-4357-sonli "Qishloq xo‘jaligida klaster tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi qarori.